

Mr Sanja JELISAVAC*

Mr Mina ZIROJEVIĆ*

UDK: 347.78:347.779

str. 61-67.
Pregledni rad

AUTORSKO PRAVO I SVETSKA ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU INTELEKTUALNE SVOJINE

Abstract

The World Intellectual Property Organization (WIPO) is a specialized agency of the United Nations. It is dedicated to developing a balanced and accessible international intellectual property (IP) system, which rewards creativity, stimulates innovation and contributes to economic development while safeguarding the public interest.

WIPO Copyright Treaty is concluded in 1996 in Geneva. The most important goal of the Treaty is protection of the rights of authors in their literary and artistic works. It has a special relation to the Berne Convention. The most important innovations of the Treaty are scope of protection of computer programs and compilations of data (databases). Emphasizing the need to maintain a balance between the rights of authors and the larger public interest WIPO Copyright Treaty gives the outstanding significance of copyright protection as an incentive for literary and artistic creation.

Ključne reči: *autorsko pravo, intelektualna svojina, Svetska organizacija za intelektualnu svojinu, Evropska unija, Bernska konvencija, kompjuterski programi.*

---

* Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd.

PRAVNI OKVIR

Bernska konvencija o zaštiti književnih i umetničkih dela, doneta još daleke 1886. godine, predstavlja osnovni i najvažniji izvor međunarodne zaštite autorskog prava.¹ Mada je Bernska konvencija okupila veliki broj zemalja članica, ona nije uspjela da stvori sistem univerzalne pravne zaštite autora i njihovih dela koji bi bio prihvaćen u celom svetu. Tako je 1952. godine doneta Univerzalna (Svetska) konvencija o autorskom pravu, gde je sistem autorsko-pravne zaštite paralelan i komplementaran sistemu Bernske konvencije.² Danas je veliki broj zemalja član obe konvencije o autorskom pravu.

Nakon osnivanja Svetske organizacije za intelektualnu svojinu (*WIPO*), 20. decembra 1996. godine u Ženevi je zaključen *WIPO* Ugovor o autorskom pravu.³ Ugovorom su rešena dva pitanja iz oblasti intelektualne svojine, koja do tada nisu bila na zadovoljavajući način regulisana, pitanje kompjuterskih programa i baza podataka.⁴

Tehnološki razvitak u proteklih nekoliko decenija, je omogućio nove načine i sredstva saopštavanja i korišćenja zaštićenih dela u svetskim razmerama (satelit, kompakt disk, *DVD*, i dr.).⁵ Oblast autorskog i srodnih prava znatno je proširena ovim tehnološkim razvitkom. Korišćenje dela posredstvom Interneta najnovije je otkriće koje otvara nova pitanja iz područja autorskog prava na kojim temama je intenzivno angažovana Svetska organizacija za intelektualnu svojinu (*WIPO*). *WIPO* administrira dva tzv. "Internet ugovora", *WIPO* Ugovor o autorskom pravu i *WIPO* Ugovor o interpretacijama i fonogramima, oba iz 1996. godine, koji sadrže

---

* *Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd.*

¹ Na engleskom jeziku: *Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works.*

² Na engleskom jeziku: *Universal Copyright Convention.*

³ Svetska organizacija za intelektualnu svojinu (*WIPO — World Intellectual Property Organization*) je osnovana na Diplomatskoj konferenciji o intelektualnoj svojini održanoj od 11. juna do 14. jula 1967. godine u Stokholmu. Konvencija o osnivanju Svetske organizacije za intelektualnu svojinu je potpisana u Stokholmu 14. jula 1967. godine i stupila je na snagu 1970. godine; *WIPO* Ugovor o autorskom pravu na engleskom jeziku: *WIPO Copyright Treaty.*

⁴ Sanja Jelisanac, *Intelektualna svojina – međunarodna trgovina pravima intelektualne svojine*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2006, str. 30-1.

⁵ Na engleskom jeziku skraćenica *CD* označava *compact disc*, dok se kod nas koriste izrazi *ce-de* i kompakt disk. Na engleskom jeziku skraćenica *DVD* prvobitno je označavala pojam *digital video disc* i *digital versatile disc*, ali je danas *DVD* međunarodno usvojen naziv za tu vrstu proizvoda.

međunarodnopravne norme za sprečavanje nedozvoljenog pristupa zaštićenim delima, i generalno regulišu njihovo korišćenje na Internetu i drugim digitalnim mrežama.⁶

WIPO Ugovor o autorskom pravu - Zajedničke deklaracije (WIPO Copyright Treaty - Joint Declarations) se može naći u Službenom glasniku Evropske unije.⁷

Odluka Saveta od 16. marta 2000. godine o odobrenju, u ime Evropske Zajednice, WIPO Ugovora o autorskom pravu i WIPO Ugovora o interpretacijama i fonogramima se takođe nalazi u Službenom glasniku Evropske unije.⁸

Slika 1. Zemlje članice *WIPO* Ugovora.

SADRŽAJ *WIPO* UGOVORA

WIPO Ugovor o autorskom pravu je dokument koji, pored preambule, sadrži 25 odredbi. U preambuli se naglašava želja ugovornih strana da razviju i obezbede zaštitu autorskih prava na literarnim i umetničkim delima, na što efikasniji način, ustanovljavanjem novih međunarodnih pravila i preciziranjem tumačenja postojećih. Naglašavajući veliki značaj zaštite autora kao podsticaj za kreativnost u preambuli se uviđa i potreba održavanja balansa između prava autora i šireg javnog interesa za prometom i upotrebom književnih i umetničkih dela.

Na početku se naglašava poseban odnos koji ovaj Ugovor ima sa Bernskom konvencijom (član 1). Ugovorne strane se moraju pridržavati članova 1. do

⁶ Na engleskom jeziku: *WIPO Performances and Phonograms Treaty*, od 20. decembra 1996. godine.

⁷ *WIPO* Ugovor o autorskom pravu, *Official Journal of the European Communities* (OJ), L 89, 11.4.2000, p. 8-14.

⁸ Council Decision of 16 March 2000 on the approval, on behalf of the European Community, of the *WIPO Copyright Treaty and the WIPO Performances and Phonograms Treaty*, *Official Journal of the European Communities* (OJ), L 89, 11.4.2000, p. 6-7.

21. i aneksa Bernske konvencije (koja se u ovom smislu odnosi na Pariski akt Bernske konvencije o zaštiti književnih i umetničkih dela od 24. jula 1971. godine). Obim autorsko-pravne zaštite se proteže na izražajnu formu, a ne odnosi se na ideje, postupke, metode rada ili matematičke postupke kao takve (član 2). Ugovorne strane primenjuju *mutatis mutandis* odredbe članova 2. do 6. Bernske konvencije, u pogledu zaštite predviđene ovim Ugovorom (član 3).

Zaštita kompjuterskih programa i baza podataka je obrađena u članovima 4. i 5. *WIPO* Ugovora o autorskom pravu. Kompjuterski programi su zaštićeni kao književna dela u smislu člana 2. Bernske konvencije. Takva zaštita primenjuje se na kompjuterske programe, kakav god da je način ili forma njihovog izražavanja. Baze podataka ili drugih materijala u bilo kojoj formi, koje zbog izbora ili organizacije svojih delova predstavljaju intelektualne kreacije, zaštićene su kao takve. Ova zaštita se ne proširuje na podatke ili materijale same za sebe i nema uticaja na bilo koje autorsko pravo koje postoji u podacima ili materijalu sadržanim u bazi. Obim zaštite kompjuterskih programa i baza podataka prema oceni Evropske unije je na nivou člana 2. Bernske konvencije i odgovara nivou zaštite koji je usvojen u Sporazumu o trgovinskim aspektima prava intelektualne svojine (*TRIPS*).

Pravo distribucije (član 6.) kaže da autori književnih i umetničkih dela imaju isključivo pravo da daju dozvolu da originali i kopije njihovih dela postanu dostupni javnosti, putem prodaje ili drugog prenosa prava svojine. Ništa u ovom Ugovoru neće uticati na slobodu ugovornih strana da odrede uslove pod kojima se iscrpljenje navedenog prava primenjuje posle prve prodaje ili drugog prenosa prava svojine, na originalu ili kopiji dela, sa dozvolom autora.

Pravo davanja u zakup detaljno je obrađeno u članu 7. Ugovora. Autori računarskih programa; kinematografskih dela; dela sadržanih u fonogramima kako je određeno nacionalnim zakonodavstvom ugovornih strana, imaju isključivo pravo da daju dozvolu za komercijalno davanje u zakup javnosti originala ili kopija svojih dela. Pravo davanja u zakup neće se primenjivati:

- 1) u slučaju računarskih programa, kada sam program nije suštinski objekat davanja u zakup; i
- 2) u slučaju kinematografskih dela, osim ako ovo komercijalno iznajmljivanje nije dovelo do uvećanog kopiranja ovih dela, čime se materijalno bitno utiče na isključivo pravo umnožavanja. Ugovorna strana koja je 15.04.1994. godine, imala na snazi i nastavila da ima sistem pravične

naknade autorima, za davanje u zakup kopija njihovih dela otelotvorenih u fonogramima, može održavati taj sistem, uz obezbeđenje da komercijalno davanje u zakup dela otelotvorenih u fonogramima ne utiče na materijalno umanjenje isključivog prava na umnožavanje koja imaju autori.⁹ Savet Evropske unije je u Zajedničkoj deklaraciji naznačila da prava i obaveze iz ovog člana odgovaraju odredbama 14. *TRIPS* sporazuma.

Pravo na saopštavanje javnosti (član 8.) kaže da autori književnih i umetničkih dela imaju isključivo pravo da dozvole bilo kakvo saopštavanje javnosti svojih dela, putem žice ili bežičnim putem, uključujući i takvo saopštavanje javnosti njihovih dela koje se vrši na takav način da svako može njima imati pristup sa mesta i u vreme koje individualno odaberu, bez uticaja na odgovarajuće odredbe Bernske konvencije.¹⁰

U pogledu fotografskih dela, ugovorne strane neće primenjivati odredbe člana 7 (4) Bernske konvencije. Ugovorne strane mogu u svojim nacionalnim zakonodavstvima da predvide ograničenja ili izuzetke prava priznatih autorima književnih i umetničkih dela na osnovu ovog ugovora, u određenim posebnim slučajevima koji nisu u suprotnosti sa uobičajenim iskorišćavanjem dela i koji ne nanose neosnovano štetu zakonitim interesima autora. Ugovorne strane će, kada primenjuju Bernsku konvenciju, ograničiti sva ograničenja ili izuzeća od prava koja su u njoj predviđena na određene posebne slučajeve koji nisu u suprotnosti sa uobičajenim iskorišćavanjem dela i ne nanose neosnovano štetu zakonitim interesima autora (članovi 9. i 10.).

Naredna dva člana obrađuju obaveze u vezi tehnoloških mera i u vezi informacija o iskorišćavanju prava i suština im je u obavezi ugovornih strana da uvedu odgovarajuću pravnu zaštitu i efikasna pravna sredstva protiv kršenja odredbi ovog Ugovora. Da bi se obezbedila primena prava iz *WIPO* Ugovora o autorskom pravu (članovi 13. i 14.) strane potpisnice će u svojim nacionalnim zakonodavstvima uključiti mere za sprečavanje povrede prava kao i mere za odvratanje od budućih povreda.

Skupština i Međunarodni biro *WIPO* (članovi 15. i 16.) obezbeđuju neometano funkcionisanje ovog Ugovora. Skupština se sastaje na redovnom zasedanju jednom u svake dve godine, dok Međunarodni biro *WIPO* obavlja administrativne poslove vezane za Ugovor.

---

⁹ *WIPO* Ugovor o autorskom pravu, Zavod za intelektualnu svojinu Republike Srbije, Internet: http://www.yupat.sv.gov.yu/sr/autorsko_pravo/ap_propisi.html

¹⁰ Vesna Besarović i Blagota Žarković, *Intelektualna svojina – međunarodni ugovori*, Dosije, Beograd, 1999, str. 376.

Uslovi da bi se postala ugovorna strana, prava i obaveze predviđene Ugovorom, potpisivanje, stupanje na snagu, otkaz, jezici Ugovora i deponovanje su obrađeni u članovima 17. do 25. WIPO Ugovora o autorskom pravu. Svaka država članica WIPO može postati ugovorna strana. Ukoliko posebnim odredbama nije drugačije uređeno, svaka ugovorna strana uživa sva prava i preuzima sve obaveze predviđene ovim ugovorom. Nije dozvoljeno izjavljivanje rezervi na ovaj ugovor. Svaka ugovorna strana može da otkáže ovaj ugovor slanjem obaveštenja Generalnom direktoru *WIPO*. Otkaz stupa na snagu godinu dana od datuma kada je Generalni direktor *WIPO* primio obaveštenje. Depozitar ovog ugovora je Generalni direktor *WIPO*.

Godine 2006, Generalni direktor *WIPO* je predložio Program i plan budžeta za 2006-7 godinu.¹¹

Pet strateških ciljeva koji su definisani u „programu i budžetu za 2006-2007“ su:

- a) Promocija kulture intelektualne svojine;
- b) Integrisanje intelektualne svojine u razvojne politike i programe zemalja članica;
- c) Razvoj međunarodnih zakona i standarda intelektualne svojine;
- d) Obezbeđivanje kvalitetne usluge u servisima za zaštitu sistema intelektualne svojine; i
- e) Povećanje efikasnosti upravljanja *WIPO* i u procesima podrške.

DATUM STUPANJA NA SNAGU

WIPO Ugovor o autorskom pravu zaključen je 20. decembra 1996. godine u Ženevi. *WIPO* Ugovor o autorskom pravu ostaje otvoren za potpisivanje do 31.12.1997. godine za svaku državu članicu *WIPO* i Evropsku uniju. Ugovor stupa na snagu 3 meseca nakon što se 30 instrumenata ratifikacije ili pristupanja država deponuje kod Generalnog direktora Svetske organizacije za intelektualnu svojinu.

Odlukom Evropskog Saveta Evropska unija je odobrila *WIPO* Ugovor o autorskom pravu 16. marta 2000. godine.

---

¹¹ World Intellectual Property Organization, “Proposed Program and Budget for 2006/07“, internet adresa http://www.wipo.int/edocs/mdocs/govbody/en/wo_pbc_8/wo_pbc_8_3_pub.pdf, 15/09/2007.

REPUBLIKA SRBIJA I INTELEKTUALNO PRAVO

U toku 2002. godine, Srbija i Crna Gora je ratifikovala četiri međunarodne konvencije: WIPO Ugovor o autorskom pravu, Međunarodnu konvenciju o zaštiti umetnika izvođača, proizvođača fonograma, i ustanova za radio-difuziju, Konvenciju o zaštiti proizvođača fonograma od neovlašćenog kopiranja njihovih fonograma i Ugovor WIPO o izvođenju i fonogramima. Na međunarodnom planu, Srbija i Crna Gora je do sada ratifikovala i primenjuje sve važnije konvencije iz oblasti intelektualne svojine.¹²

U našem pravu, zaštita kompjuterskih programa i baza podataka je regulisana Zakonom o autorskom i srodnim pravima iz 2004. godine, a čije su odredbe usaglašene sa takstom WIPO Ugovora o autorskom pravu. Autorskim delom, prema ovom zakonu, smatraju se naročito pisana dela (knjige, brošure, članci, prevodi, računarski programi u bilo kojem obliku njihovog izražavanja, uključujući i pripremni materijal za njihovu izradu i dr.). Baza podataka, u smislu ovog zakona, je zbirka zasebnih podataka, autorskih dela ili drugih materijala uređenih na sistematičan ili metodičan način, koji su pojedinačno dostupni elektronskim ili drugim putem. Bazom podataka ne smatra se računarski program koji se koristi za njeno stvaranje ili rad.

LITERATURA

WIPO Copyright Treaty- Joint Declarations, *Official Journal of the European Communities* (OJ), L 89, 11.4.2000, p. 8-14.

Council Decision of 16 March 2000 on the approval, on behalf of the European Community, of the WIPO Copyright Treaty and the WIPO Performances and Phonograms Treaty, *Official Journal of the European Communities* (OJ), L 89, 11.4.2000, p. 6-7.

WIPO Ugovor o autorskom pravu (1996.god), Zavod za intelektualnu svojinu Republike Srbije, Internet: http://www.yupat.sv.gov.yu/sr/autorsko_pravo/ap_propisi.html

Zakon o autorskom i srodnim pravima, „Službeni list SCG“, br. 61/04, 24.12.2004.

---

¹² Sanja Jelisavac, *Intelektualna svojina – međunarodna trgovina pravima intelektualne svojine*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2006, str. 154.

Sanja Jelisanac, Mina Zirojević

Revija za evropsko pravo

Vesna Besarović i Blagota Žarković, *Intelektualna svojina – međunarodni ugovori*, Dosije, Beograd, 1999.

Sanja Jelisavac, *Intelektualna svojina – međunarodna trgovina pravima intelektualne svojine*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2006.